



Çanakkale valiliği hükümet konağı peyzaj tasarım çalışması

*Alper SAĞLIK¹, Abdullah KELKİT¹

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Çanakkale

ÖZET

Peyzaj tasarım çalışmalarında hedef, çalışma yapılan alanın doğal ve sosyo-kültürel faktörlerini inceleyerek insanlara rahat yaşama mekânları oluşturmaktır. Bu amaçla Çanakkale Valiliği Hükümet Konağı Bahçesinin yeniden düzenlenmesine yönelik çalışmalar doğrultusunda peyzaj tasarım projesi hazırlanmıştır. Projede alandaki otoparklar yeniden düzenlenmiştir. Personel ve binayı kullanan kentli için oturma mekânları oluşturulmuştur. Bitkilerin bir kısmı yerinde korunmuş, yanlış şekilde dikimi yapılanların ise alandan uygun yöntemlerle alınarak başka alanlara dikilmesi kararlaştırılmıştır. Yöreye uygun, alanın konumu ve güvenlik durumu da göz önüne alınarak uzun vadeli, bakımı kolay bir bitkisel tasarım yapılmıştır. Proje Çanakkale Valiliği tarafından uygulanmıştır.

Anahtar

Kelimeler:

Çanakkale Valiliği, hükümet konağı, peyzaj tasarımı.

Landscape design study of Çanakkale governor's office of government house

ABSTRACT

The main goal of the studies regarding landscape design is to create comfortable living spaces for common people by examining the natural and socio-cultural factors of the studied region. For this purpose, a landscape design project has been prepared in the direction of tending to the reorganization works of garden of the Government House of Çanakkale Governor's Office. Parking areas of the said region were rearranged in this project. Sitting places has been created for the staff as well as the common people of city who use the building. Some of the plants were preserved at the same location where they found already, but those planted in a wrong way, decided to take them from their places using appropriate methods and then planted to other suitable places of the studied area. A long-term and easy maintainable floral design has been made by taking into account the regional suitability, location and security status of the area. This project was implemented by the Governor's Office of Çanakkale.

Key Words:

Çanakkale Governor's Office, government house, landscape desing.

1.Giriş

Doğanın bir parçası ve her anlamda ona ihtiyacı olan insan, kendisi ve doğa arasındaki etkileşimi yoğun ve yapısal kentleşme ile sürekli aleyhine çevirmektedir. Bozulan doğal dengenin kentsel alanlarda tamiri, bununla birlikte sağlıklı ve doğa ile uyumlu bir çevre oluşturulması peyzaj tasarım çalışmalarının temelini oluşturmaktadır (Memlük ve Başal, 2011).

Peyzaj tasarımı ile kente getirilmeye çalışılan kentsel yaşam kalitesi; gürültü, görsel kirlilik, yüksek katlı binaların yarattığı yapılaşma baskısının azaltılması, kent parklarının kullanıcı istekleri dikkate alınarak projelendirilmesi gibi birçok kapsam ve kriteri de beraberinde getirmektedir (Helfand, et al. 2006; Taib & Abdullah, 2012; Özer ve Barış, 2013; Kim, et al. 2014).

Kentsel tasarımlarda yapı, boyut ve kullanım özellikleri çok farklı alanlar ile ilgili çalışılmaktadır (Anonim, 1992; Gençel ve Küçükerbaş, 2001). Bunlar bir park alanı olabildiği gibi bazı kentlerde geniş alanları kaplayan ve sayıları da yabana atılmayacak kadar çok olan kamu kurum ve kuruluşlarının dış mekânları da olabilmektedir (Atabeyoğlu ve Bulut, 2007).

Kentlerde çoğu kamu kurum ve kuruluşunun kent merkezinde olduğu düşünüldüğünde bu alanlarda yapılacak düzenlemelerin kentin gelişim ve imajı yönünden ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Bu alanların kendi haline bırakılmış atıl alanlar olmalarını önlemek, bakımlı bir konut bahçesi görünümüne kavuşturmak, burada çalışan ve hizmet almaya gelen kentlinin de yaşam kalitesini yükseltmek amacı ile bu tür alanların sorunları belirlenmeli ve bu doğrultuda projelendirmeler yapılmalıdır (Ayan, 1991; Sağlık, 2010; Sayce, et al. 2012; Şenyol ve Velibeyoğlu, 2012; Sağlık, 2014). Bu şekilde kamu kurumları, kentin gelişiminde ve kentlinin yaşam kalitesinin yükselmesinde etkili unsurlar haline gelebilirler.

Bu kapsamda Çanakkale Valiliği Hükümet Konağı Bahçesi'nin yeniden düzenlenmesi amacıyla peyzaj tasarım süreci ve tasarım ilkelerinin dikkate alındığı, sorunlara çözüm getiren, çalışanların ve kentlinin ihtiyaçlarını karşılayan bir peyzaj projesi hazırlanmıştır. Hazırlanan projenin Çanakkale Valiliği tarafından onaylanmasından sonra, proje ihaleye çıkartılmış, uygulanarak alan kullanıma açılmıştır.

Bu çalışmada, peyzaj projesinin tasarım aşamaları; Alan seçimi, amaç ve sorunları belirleme, mevcut durumu saptamaya yönelik veri toplama (Sörvey ve literatür çalışmaları), alan ve çevresinin analizi ile işlev şeması oluşturma, leke diyagramı (Alan strüktür diyagramı), ön (Avan) proje ve uygulama projesi (Yapısal ve bitkisel) olarak altı madde halinde açıklanmıştır.

Projelendirme kısmı ile birlikte projenin alana uygulanması ile ilgili de detaylı bilgiler aktarılmıştır. Son olarak alanın önceki durumu ile projenin alana uygulanması sonrasındaki durumu karşılaştırılmıştır.

2.Materyal ve yöntem

Çalışma alanı, Çanakkale Valiliği Hükümet Konağı önünde bulunan tören alanı ve parkı kapsayan 2840 m² lik bir alandır (Şekil 1). Çalışmada alana ilişkin vaziyet planları, topografik harita, 1/1000 ölçekli uygulama imar planları, fotoğraflar ve ilgililerle yapılan görüşmeler yardımcı materyal olarak değerlendirilmiştir. Projelerin çiziminde AutoCAD 2013 programı kullanılmıştır.



Şekil 1. Araştırma Alanı

Alanın peyzaj tasarım projesinin hazırlanmasında yöntem; Yılmaz ve Yılmaz (1999), Korkut (2002), Atabeyoğlu ve Bulut (2007), Şişman ve ark. (2008), Çelikyay (2011), Turgut (2011), Kiper ve Karakaya (2013), Sağlık ve ark. (2014), Atabeyoğlu (2014), Bartlett et al. (2014) den yararlanılarak 6 aşamada ele alınmıştır:

- Alan seçimi, amaç ve sorunları belirleme
- Mevcut durumu saptamaya yönelik veri toplama (Sörvey ve literatür çalışmaları)
- Alan ve çevresinin analizi ile işlev şeması oluşturma
- Leke diyagramı (Alan strüktür diyagramı)
- Ön (Avan) proje
- Uygulama projesi (Yapısal ve bitkisel)

3.Bulgular ve tartışma

Çanakkale Valiliği Hükümet Konağı peyzaj projesinin hazırlanmasında yöntemde belirtilen peyzaj tasarım aşamaları aşağıdaki sıra ile dikkate alınmıştır:

Alan Seçimi, Amaç ve Sorunları Belirleme

Projenin amacını ve mevcut alanın yeniden tasarımını gerektiren sorunların belirlenmesi amacıyla yetkili kişilerle görüşülmüş, alanda incelemeler yapılmıştır. Proje Çanakkale'de resmi törenlerin yapıldığı, çalışanların ve halkın yoğun olarak kullandığı Çanakkale Valiliği Hükümet Konağı Bahçesi'nin yeniden tasarlanmasını amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda alanda belirlenen başlıca sorunlar şunlardır:

- Hükümet Konağı mevcut çevre düzenlemesi yakın çevresinde bulunan Eski Kordon ile bütünlük sağlamamaktadır
- Alanda bakımı zor ve ihmal edilmiş mekânlar bulunmaktadır. Bu alanlar estetik açıdan görsel kaliteyi düşürmekte Çanakkale Valiliği Hükümet Konağı'nın prestijini olumsuz etkilemektedir.
- Mevcut bitkilendirilmede; bakımı zor, dipten dallanan, yeri ile aralıkları uygun olmayan gelişmiş türler kullanılmıştır.
- Bina önünde bulunan otopark, mevcut durumuyla resmi törenlerin yapıldığı alana gelen makam araçlarının park etmesine olanak vermemektedir.
- Yapısal malzeme, özellikle yer döşemesi ve bordürlerin bir kısmı yıpranmış, bazıları renk uyumu göstermeyen ve düşük nitelikli malzemeden üretilmiştir. Bu durum zemin döşemesinin alanın bütünü ve bina ile olan uyumunu olumsuz etkilemektedir.
- Hükümet Konağı'nda çalışan personel ve hizmet almak için gelen kentlinin oturma ve dinlenme alanı bulunmamaktadır.
- Alanda herhangi bir donatı elemanı bulunmamaktadır.

Mevcut Durumu Saptamaya Yönelik Veri Toplama (Sörvey ve Literatür Çalışmaları)

Bu aşamada alanın çevresini tanımak amacı ile özellikle Halkbahçesi ve Eski Kordon alanlarında gözlem ve ölçüm yapılmış, fotoğraf çekilmiş, yetkili kişiler ve alanı kullanan kentli ile görüşülmüştür (Şekil 2). Toplanan bu bilgiler vaziyet planı üzerinde belirtilerek "sörvey çalışması" oluşturulmuştur.



Şekil 2. Araştırma Alanının Uygulama Öncesindeki Durumu

Alan ve Çevresinin Analizi İle İşlev Şeması Oluşturma

Bu aşamada, çevresel faktörlerin alandaki kullanımlar üzerine etkileri incelenmiş ve analiz edilmiştir. Bu analizler sonucunda alan içerisinde belirlenen sorunlara ilişkin çözüm önerileri getirilmiştir. Bunun sonucunda, alandaki ihtiyaçlara yönelik kullanımların olduğu bir "ihtiyaç programı" hazırlanmıştır. İhtiyaç programında yer verilen kullanımlar şunlardır:

- Atatürk büstü ve tören alanı
- Mevcut korunacak ağaçlar
- Drenaj sistemi
- Oturma ve dinlenme alanı
- Yeşil alanlar
- Uyumlu zemin döşemesi
- Çiçek parterleri
- Makam aracı otoparkı

Hazırlanmış olan ihtiyaç programında yer alan kullanımlar, işlevlerine göre sınıflandırılarak program analizi yapılmış ve "işlev diyagramı" hazırlanmıştır.

Leke Diyagramı (Alan Strüktür Diyagramı)

İşlev diyagramı içerisinde birbirleriyle ilişkilendirilmiş alanlar, uygun yerlere lekeler halinde ölçeksiz olarak yerleştirilmiştir. Peyzaj tasarımı yapılırken, Çanakkale Valiliği'nde yapılan görüşmeler sonucunda Çanakkale Valiliği Hükümet Konağı önü tören ve toplantı alanı olarak belirtilmiştir. Araç girişinin yan tarafında bulunan alanın oturma ve dinlenme alanı olarak kullanılmasına karar verilmiştir.

Ön Proje (Avan Proje)

Leke diyagramında belirtilen kullanımların proje üzerine ölçekli olarak aktarılması ile tasarıma yönelik ana kararların, genel formların, işlevlerin ve işlevsel ilişkilerin gösterildiği Ön Proje hazırlanmıştır.

Uygulama Projesi (Yapısal ve Bitkisel)

Avan projede yer verilen tasarımlar uygulamaya yönelik aktararak "Yapısal ve Bitkisel Uygulama Projeleri" şeklinde detaylandırılmış ve ölçülendirme paftaları hazırlanmıştır (Şekil 3).

Hazırlanan yapısal tasarım çalışmasında, otoparklar yeniden düzenlenmiştir. Alandaki otoparkların bir kısmı kaldırılmış ve başka bir alana uygulanarak otopark sayısı artırılmıştır. Mekânın girişinde oluşturulan ceplerde de araçların park etmesi için uygun otopark alanları oluşturulmuştur. Alan içerisinde hem personel hem de binayı kullanan kentli için oturma mekânları oluşturulmuştur (Şekil 4).



Şekil 3. Uygulama Projesinden Bir Bölüm



Şekil 4. Oturma Mekanı

Mevcut bitkilerin bir kısmı yerinde korunmuş, yoğun ve yanlış şekilde dikimi yapılanlar ise Çanakkale Belediyesi ekipleri tarafından alandan uygun yöntemlerle alınarak başka alanlara dikilmiştir. Yöreye uygun, alanın deniz konumu ve güvenlik durumu da göz önüne alınarak uzun vadeli, bakımı kolay bir bitkisel tasarım yapılmıştır. Bina girişinde sağ ve sol tarafta sonbahar renkleriyle etkili *Acer palmatum* (Kırmızı yapraklı akçaağaç) bitkisi kullanılmıştır. Alan içerisinde çeşitli yerlerde çiçekleriyle etkili *Cercis siliquastrum* (Erguvan) ve yaprak rengiyle etkili *Lagerstroemia indica* (Oya ağacı) bitkilerine yer verilmiştir (Şekil 5).



Şekil 5. Vali Otoparkı Yanı

Alanın kuzeydoğu bölgesinde kaya bahçesi tasarımına yer verilmiştir. Kaya bahçesinde çeşitli renk, desen ve özellikle kayalar ile zeminde koyu kahve renkli, iri taneli malç kullanılmıştır. Bu alanda; *Buxus sempervirens* (Şimşir), *Cerastium tomentosum* (Fare kulağı), *Eonymus microphyllus* 'Pulchellus' (Çıtır taflan), *Festuca glauca* (Mavi çim), *Gravillea lanigera* (Gravil), *Juniperus horizontalis* 'Glauca' (Minyatür ardıç), *Phormium tenax* (Formiyum), *Picea pungens* 'Globosa' (Bodur mavi ladin), *Pittosporum tobira* 'Nana' (Bodur pittosporum) bitkileri ile çeşitli mevsimliklere yer verilmiştir (Şekil 6).



Şekil 6. Kaya Bahçesi

Hükümet Konağı girişinin her iki tarafında merdivenlerde oluşturulan çiçek parterleri ile alanda bitkisel tasarımın bina ile etkileşimi artırılmıştır. Yol kenarındaki *Hydrangea macrophylla* (Ortanca) bitkilerinin bir kısmı bulunduğu yerden alınarak, yine alan içinde bitkisel uygulama projesinde belirtilen yerine dikilmiştir. Alandaki mevcut bitkilere dip budaması yapılarak yeni bir form kazandırılmıştır (Şekil 7).



Şekil 7. Mevcutta Korunan Bitkiler

4.Sonuç ve öneriler

Kentsel alanlarda yapılan tasarımlarda tasarımcının isteklerinin yanı sıra, finansal faktörler, kullanıcı profili, yerel yönetimler ve çevresel faktörler gibi pek çok etken rol oynamaktadır.

Kamusal alanlarda ise tüm bu faktörlerin yanında devlet ve protokol gelenekleri ile prestij oluşturma çabası ikilemi tasarım çalışmalarını zorlaştırmaktadır. Bu tür alanlarda yapılacak proje ve uygulamalarda alanın bulunduğu konum, çalışan ve kullanıcı kitlesi ile kurumun taşıdığı önem doğrultusunda kentin sosyal ve kültürel yapısı da göz önünde bulundurulmalıdır. Proje alanının Çanakkale Valiliği Hükümet Konağı Bahçesi olması, buranın kent ve ülke genelinde üst düzey protokole ayrıca birçok hizmeti de bünyesinde barındırması nedeni ile geniş bir kullanıcı profiline hitap etmesine neden olmaktadır. Bu durum alanda yapılan peyzaj projesinin önemini daha da arttırmaktadır.

Çanakkale Valiliği Hükümet Konağı Bahçesi'ndeki uygulamalar peyzaj tasarım ilkeleri doğrultusunda ele alındığında birçok eksik ve yanlış kullanımın olduğu görülmüştür. Alandaki sorunlara çözüm getirmesi amacı ile peyzaj tasarım süreci dikkate alınarak hazırlanan peyzaj tasarım projesi sonucunda alanda yeni mekânlar oluşturulmuş ve var olanlara da işlevsellik kazandırılmıştır. Proje, üst düzey protokolün, çalışanların ve kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde, estetik bir bütünlük içinde tasarlanmıştır. Hazırlanan peyzaj projesi, Çanakkale Valiliği tarafından onaylanarak 2014 yılında alana uygulanmış, 18 Mart Şehitleri Anma Günü ve Çanakkale Deniz Zaferi'nin 99. Yıldönümü olan 18 Mart 2014 tarihinde kullanıma açılmıştır.

Kaynaklar

1. Anonim, Aydın Belediye Sarayı ve Çevre Düzenlemesi Mimari Proje Yarışması Sonuçları, Ege Mimarlık, 3(4), 105-109, 1992.
2. Atabeyoğlu Ö., Bulut Y., Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Dış Mekan Kullanım ve Yeterliliğinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, Tarım Bilimleri Dergisi, 3(2), 89-94, 2007.
3. Atabeyoğlu Ö., Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Kampusu Peyzaj Tasarım ve Uygulama Çalışması, Artium Dergisi, 2(1), 85-101, 2014.
4. Ayan M., Kentleşme, Kentlileşme, Katılımcı Planlama, Sorunlar, Ege Mimarlık, 3, 37-38, 1991.
5. Bartlett C.H., Kretschmar W., Milos C., Werthmann C., Opportunities for Design Approaches in Landscape Planning, Landscape and Urban Planning, 130, pp. 159-170, 2014
6. Çelikyay S., Bartın Üniversitesi Yerleşkesinde Rektör Konutu Tasarım Süreci ve Mimari Projesi, İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1(1), 11-22, 2011.
7. Gençel Z., Küçükerbaş E., Mimarlık, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı İlişkisi Üzerine Söyleşi, Ege Mimarlık, 2(3), 38-39, 2001.
8. Helfand G.E., Park J.S., Nassauer J.I., Kosek S., The Economics of Native Plants in Residential Landscape Designs, Landscape and Urban Planning, 78(3), pp. 229-240, 2006.
9. Kim M-J, Yang H-S, Kang J., A Case Study on Controlling Sound Fields in A Courtyard By Landscape Designs, Landscape and Urban Planning, 123, pp 10-20, 2014.
10. Kiper T. ve Karakaya B., Edirne Kent Merkezindeki İlköğretim Okul Bahçelerinin Peyzaj Tasarım İlkeleri Açısından İrdelenmesi, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 1, 2013.
11. Korkut A.B., Peyzaj Mimarlığı, Hasad Yayıncılık, İstanbul, 167s, 2002.
12. Memlük M.Z., Başal M., Kentsel Mekanda Doğayla Tasarım: Ankara – Bademlidere Örneği, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 8(3), 81-91, 2011.
13. Özer B., Barış M.E., Landscape Design and Park Users' Preferences · Procedia - Social and Behavioral Sciences, 82, pp. 604-607, 2013.
14. Sağlık A., Çanakkale Kent Kıyısının Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından İncelenmesi, ÇOMÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2010.
15. Sağlık A., Sağlık E., Kelkit A., Enerji Etkin Peyzaj Tasarımı, Ekoloji 2014 Sempozyumu Bildiri Özeti Kitabı, s 80, Gazimagusa, Kıbrıs, 2014.
16. Sağlık A., Kelkit A., Biga Belediyesi Doğankent Rekreasyon Alanı ve Meydanı Peyzaj Projesi, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, cilt.01, sayı.3, ss.27-36, 2014.
17. Sayce S., Walford N. and Garside P., Residential Development on Gardens in England: Their Role in Providing Sustainable Housing Supply, *Land Use Policy*, 29(4), pp. 771-780, 2012.
18. Şenyol Ö., Velibeyoğlu K., Kentsel Kamusal Boşlukların Kullanım Olanaklarının Geliştirilmesi: Etkinlik Listesi Yöntemi, Ege Mimarlık, 2(81), 34-37, 2012.
19. Şişman E.E., Korkut A., Etlı B., Tekirdağ Valiliği Tören ve Park Alanı Peyzaj Tasarım Süreci, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, 2008.
20. Taib N., Abdullah A., Study of Landscape Gardens: Expectations and Users' Perceptions of A High-Rise Office Building, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 50, pp. 633-642, 2012.
21. Turgut H., Erzurum Büyükşehir Belediye Binası Ön Bahçe Peyzaj Tasarım Çalışmasının Tasarım İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi, Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 12 (2):185-198, 2011.
22. Yılmaz S. ve Yılmaz H., Peyzaj Tasarım Sürecinin Üçkumbetler Parkı Örneğinde İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 30 (2), 177-186, 1999.